

Dom Spotkań z Historią

instytucja kultury m.st. Warszawy

Sprawozdanie merytoryczne z działalności Domu Spotkań z Historią za okres: 1 stycznia – 30 grudnia 2007

W 2007 roku budowaliśmy formułę programową Domu Spotkań z Historią (DSH), tworząc jednocześnie podstawy infrastrukturalne na rzecz docelowej aktywności placówki. W pierwszym półroczu nasza działalność publiczna odbywała się nadal w prowizorycznych warunkach lokalowych. W sierpniu rozpoczął się długo przygotowywany, gruntowny remont siedziby oraz finalizacja zakupów podstawowego wyposażenia technicznego instytucji. Staraliśmy się, by w tym czasie nasza praca nad upowszechnianiem historii Polski i Europy Wschodniej w XX wieku — przede wszystkim w ramach statutowego współdziałania z Ośrodkiem KARTA — miała wyraźną tendencję rozwojową.

Po rozpoczęciu remontu Karowej 20 zmuszeni byliśmy tymczasowo przenieść siedzibę do okazyjnie wynajętych lokali zastępczych przy Krakowskim Przedmieściu 13. Działaliśmy tam do końca roku z uwagi na miesięczne opóźnienie prac remontowo-budowlanych. Mimo przeprowadzki, poza pracą merytoryczną takich działów jak Mediateka, kontynuowaliśmy cykle spotkaniowe i pokazy filmowe, korzystając z gościny pobliskiego Pałacu Staszica.

We wrześniu 2007, w rocznicę Września 1939, we współpracy z Ośrodkiem KARTA zorganizowaliśmy imprezę plenerową *Wrzesień 1939 — kres Niepodległej*, wznosząc na skwerze przed DSH specjalny namiot. Przez dwa tygodnie odbywały się tam multimedialne spotkania tematyczne, projekcje filmowe, zajęcia edukacyjne dla młodzieży oraz prezentacje programów Ośrodka KARTA. Scenografię dla wszystkich spotkań w namiocie stanowiła przygotowana na tę okazję wystawa fotograficzna na temat niemieckiej i sowieckiej agresji na Polskę.

W największym skrócie bilans dokonań DSH w okresie 1 stycznia – 30 grudnia 2007 przedstawia się następująco:

- **8 ekspozycji czasowych**, w tym **dwie plenerowe** na skwerze u zbiegu ul. Karowej i Krakowskiego Przedmieścia (do czterech ekspozycji przygotowaliśmy albumowe katalogi);
- **51 pokazów filmowych** (w tym cieszący się wyjątkową popularnością cykl *Klasyka polskiego dokumentu* oraz nowe cykle *Człowiek wobec systemu* w polskim filmie animowanym oraz *Przez kino do historii*);
- **13 spotkań z książką historyczną** pod egidą rozwijanej przez DSH „Księgarni XX wieku”;
- **impreza plenerowa *Wrzesień 1939 — kres Niepodległej***;
- a także liczne **seminaria, spotkania środowiskowe, panele dyskusyjne oraz warsztaty źródłowe dla młodzieży**.

Konsekwentnie poszerzaliśmy zasób **Mediateki**, czyli archiwum cyfrowego, gromadzącego i udostępniającego relacje świadków XX wieku (Archiwum Historii Mówionej), zdigitalizowane fotografie z ubiegłego stulecia (serwis internetowy fotohistoria.pl) oraz filmy archiwalne i dokumentalne. Mediateka jest podstawowym zapleczem źródłowym dla wszystkich inicjatyw programowych DSH, w tym zwłaszcza zajęć edukacyjnych z młodzieżą.

Działalność DSH stale gości w mediach. Systematyczne kontakty Działu Promocji z dziennikarzami skutkują rosnącą liczbą zapowiedzi, recenzji, relacji oraz wywiadów dotyczących naszych przedsięwzięć. Obecni jesteśmy w mediach elektronicznych (telewizja, radio, internet) oraz drukowanych — zarówno lokalnych, jak i ogólnopolskich. W lipcu wzmocniliśmy działania promocyjne w związku ze zmianą siedziby i koniecznością organizowania spotkań w nowych miejscach. Oto media najchętniej przekazujące informacje o naszych działaniach:

- **Telewizja:** TVP1, TVP3 (Telewizyjny Kurier Warszawski), TV Kultura, TVN24, Polsat
- **Radio:** TOK FM, Polskie Radio (Jedynka, Dwójka, BIS), Radio dla Ciebie, Radio Kolor, Radio PIN, Radio Niepokalanów, Radio Józef, Akademickie Radio Kampus;
- **Prasa:** „Gazeta Wyborcza” (w tym „Stołeczna” i dodatek „Co jest Grane”), „Rzeczpospolita” (w tym „Wir”), „Dziennik” (w tym „7 Dni”), „Życie Warszawy”, „Warsaw Voice”, „Trybuna”, „Nasz Dziennik”, „Aktivist”, „Stolica”, „WiK — Wprost i Kultura”, „Warsaw Insider”;
- **Agencje informacyjne:** Polska Agencja Prasowa, Informacyjna Agencja Radiowa, Katolicka Agencja Informacyjna, a także najważniejsze **serwisy i portale internetowe** m.in. Gazeta.pl, Onet.pl, Interia, Wirtualna Polska, Dziennik PAP on-line, Kulturalna Warszawa, Centrum Badań nad Zagładą Żydów IFiS PAN, Archidiecezjalne Centrum Informacji, Filmweb, Pora.pl, Warszawa On-line, Internetowa Stolica Polski, naszemiasto.pl, Studentnews, Wstęp wolny.

Najważniejszym wydarzeniem sezonu letniego była impreza plenerowa *Wrzesień 1939 — kres Niepodległej* (15–28 września 2007). Wszystkie spotkania odbywały się w specjalnie zaaranżowanym namiocie na skwerze u zbiegu ulic Karowej i Krakowskiego Przedmieścia, co było okazją do przedstawienia warszawiakom przedsięwzięć Domu Spotkań z Historią i Ośrodka KARTA. Media na bieżąco informowały o kolejnych spotkaniach w ramach cyklu; wydarzeniu towarzyszyła kampania promocyjna, wydane zostały specjalne druki — ulotki, afisze i plakaty. Dzięki wzmocnionym działaniom promocyjnym namiot odwiedziło ok. 2000 osób.

Kluczowym wydarzeniem sezonu zimowego było otwarcie wystawy plenerowej *Marzenie o upadku Kurtyny. W 50. rocznicę Traktatów Rzymskich* zorganizowanej we współpracy z Ośrodkiem KARTA i Przedstawicielstwem Komisji Europejskiej w Polsce. Wernisaż wystawy był ważnym wydarzeniem medialnym; w sali balowej Hotelu Europejskiego gościła prezydent Warszawy Hanna Gronkiewicz-Waltz, marszałek senatu Bogdan Borusewicz oraz Róża Thun, szefowa Przedstawicielstwa Komisji Europejskiej w Polsce.

W omawianym okresie rozwijaliśmy współpracę ze środowiskami oraz placówkami zajmującymi się upowszechnianiem historii najnowszej — muzeami, wydawcami oraz uczelniami wyższymi, m.in. z Wydziałem Historycznym i Wydziałem Dziennikarstwa UW, Laboratorium Reportażu, Collegium Civitas. Kolejne cykle imprez i wystawy poszerzają bazę kontaktów DSH. Rozwinęliśmy współpracę promocyjną z bibliotekami (BUW, biblioteki miejskie) oraz ośrodkami kultury (Dom Kultury Śródmieście, Centrum Sztuki Współczesnej, Śródmiejski Dom Kultury, Centrum Łowicka, Niemiecki Instytut Historyczny, Austriackie Forum Kultury).

Organizowanym wydarzeniom towarzyszyły przygotowywane przez DSH plakaty, katalogi, ulotki, zaproszenia drukowane i internetowe. Drukowane materiały promocyjne i informacyjne dystrybuowaliśmy w placówkach kulturalnych, muzealnych i edukacyjnych stolicy, biurach informacji turystycznej, hotelach etc.

Rozwinęliśmy witrynę internetową DSH pod adresem www.dsh.waw.pl. Strona została uzupełniona i poszerzona merytorycznie i technicznie; zaktualizowano też budowane z Ośrodkiem KARTA podstrony poszczególnych projektów, m.in. prezentacje „Ocaleni z Mauthausen” oraz „Więźniowie obozów i robotnicy przymusowi III Rzeszy”. Wprowadziliśmy skróconą angielską wersję serwisu. Rozwijaliśmy równocześnie naszą ofertę multimedialną — w przestrzeni ekspozycyjnej pojawiły się stanowiska, pozwalające obejrzeć i odsłuchać relacje świadków historii.

Bogaty program merytoryczny, połączony z aktywną promocją, owocował systematycznie rosnącą frekwencją. W 2007 roku z naszej oferty skorzystało łącznie ponad **42 000** osób, w tym:

- **2 330** uczniów w **116** grupach z **97** szkół na terenie całej Polski, w tym **6** grup zagranicznych;
- **9 000** indywidualnych zwiedzających (w tym także liczni goście zagraniczni);
- **6 100** gości spotkań popołudniowych;
- **25 000** zwiedzających wystawy plenerowe (w tym również liczni obcokrajowcy).

***

Wraz ze sprawozdaniem rocznym składamy pakiet załączników (artykuły prasowe zgromadzone dzięki wprowadzonemu na początku 2007 roku elektronicznemu monitoringowi mediów; dokumentacja fotograficzna; publikacje), ilustrujący dokonania DSH w ostatnim kwartale 2007 roku; dokumentację poprzednich miesięcy dostarczyliśmy razem z okresowymi sprawozdaniami. Układ załączników odpowiada strukturze niniejszego raportu.

CYKL IMPREZ PLENEROWYCH *WRZESIEŃ 1939 — KRES NIEPODLEGŁEJ*

Dom Spotkań z Historią i Ośrodek KARTA przez dwa tygodnie od 15 do 28 września prowadził cykl imprez *Wrzesień 1939 — kres Niepodległej* związanych z rocznicą agresji na Polskę. Na skwerze u zbiegu ulic Karowej i Krakowskiego Przedmieścia, w specjalnie zaaranżowanym namiocie odbył się szereg imprez: spotkania z historykami i świadkami historii, pokazy filmów archiwalnych z lat 30. i z okresu II wojny, zajęcia edukacyjne dla młodzieży szkół ponadpodstawowych. Zwiedzający mogli zobaczyć wystawę fotograficzną *Latojesień 1939*, wysłuchać nagrań dźwiękowych z Archiwum Historii Mówionej o Wrześniu 1939 oraz nabyć publikacje dotyczące historii XX wieku, ze szczególnym akcentem na okres II wojny. Ponadto Ośrodek KARTA zorganizował stoiska informacyjne swoich programów: Historia Mówiona, Indeks Represjonowanych, Straty osobowe i ofiary represji pod okupacją niemiecką. Przez cały czas imprezy funkcjonowało stanowisko Pogotowia Archiwalnego, prowadzące akcję ratowania świadectw i pamiątek związanych z XX wiekiem. Przez dwa tygodnie namiot na skwerze odwiedziły setki warszawiaków, liczni turyści z Polski i zagranicy, oraz kilkanaście grup szkolnych, które uczestniczyły w warsztatach edukacyjnych.

Namiot działał codziennie, natomiast najważniejsze spotkania odbywały się przede wszystkim w weekendy:

15 września (sobota)

- **godz. 12.00 • *Wrzesień 1939 — kres Niepodległej***

Pokaz przedwojennych filmów archiwalnych z Warszawy i Kresów Wschodnich oraz polskich, czeskich i niemieckich kronik ukazujących sytuację w Europie Środkowo-Wschodniej tuż przed wybuchem i na początku II wojny światowej. Uzupełnieniem projekcji był komentarz historyka i reżysera Zbigniewa Wawra.

- **godz. 17.00 • *Ostatnie lato Kresów***

W kolejnym już spotkaniu DSH z cyklu *Opowieści z Kresów* Tomasz Kuba Kozłowski przedstawił Kresy Wschodnie RP tuż przed wybuchem II wojny. Prezentacja dotyczyła życia kresowych garnizonów oraz wspomnień z ostatniego lata i początków wojennego dramatu na ziemiach wschodnich. Spotkanie było ilustrowane unikalną ikonografią z archiwum autora.

- **godz. 19.00 • *Włóczęgi* – polski film fabularny z 1939 roku**

Na zakończenie pierwszego dnia imprezy pokazany został jeden z ostatnich filmów fabularnych zrealizowanych w roku 1939, który wszedł na ekrany polskich kin jeszcze przed wybuchem II

wojny. *Włóczęgi* w reżyserii Michała Waszyńskiego to historia rozgrywająca się w scenerii przedwojennego Lwowa z niezapomnianymi rolami Szczepcia i Tońcia.

6 września (niedziela)

- **godz. 11.30 • *Ta ostatnia niedziela ...***

Znany varsavianista Jerzy S. Majewski opowiadał o Warszawie schyłku lat 30., która w tym czasie stała się europejską metropolią. Atmosferę miasta tworzyły kawiarnie i kabarety; warszawiacy, mimo zaogniającej się sytuacji politycznej, korzystali z uroków życia.

- **godz. 17.00 • *17 września — utrata nadziei***

W przededniu rocznicy sowieckiej agresji na Polskę odbył się premierowy pokaz programów zrealizowanych przez kanał Discovery Historia. Spotkanie poprowadził profesor Wojciech Materski, który analizował konsekwencje wkroczenia Armii Czerwonej we wrześniu 1939 na tereny Rzeczypospolitej.

22 września (sobota)

- **godz. 12.00 • *Jak widzieli nas Niemcy***

Profesor Eugeniusz Cezary Król opowiedział o wizerunku Polski i Polaków w propagandzie niemieckiej, a także życiu codziennym w okupowanej Warszawie, ilustrując swoją prezentację materiałami propagandowymi oraz zdjęciami wykonanymi przez żołnierzy niemieckich.

- **godz. 19.00 • *Stajnia na Salwatorze – film fabularny***

Wieczorem goście namiotu mieli okazję zobaczyć zapomniany już film w reżyserii Pawła Komorowskiego, będący bardzo wnikliwym i sugestywnym obrazem okupacyjnej rzeczywistości. Film, według scenariusza Jana Józefa Szczepańskiego, ukazuje dramatyczne losy i wybory młodych działaczy Podziemia.

23 września (niedziela)

- **godz. 12.00 • *Planeta Kołyma***

Alicja Wancerz-Gluza z Ośrodka KARTA poprowadziła spotkanie z Waldemarem Pomaskim, więźniem łagrów Kołymy oraz historykiem dr Małgorzatą Giżejewską; inspiracją był program telewizyjny „Kołyma” (Discovery Historia), którego emisja poprzedziła dyskusję w namiocie.

- **godz. 19.00 • *Wszystko, co najważniejsze – film fabularny***

Na zakończenie dnia widzowie obejrzeni film w reżyserii Roberta Glińskiego, będący ekranizacją autobiograficznej opowieści Oli Watowej, żony słynnego polskiego poety, futurysty. Film ukazał splątane i tragiczne losy rodziny Watów: życie w czasach przedwojennych, zesłanie w głąb Rosji, powrót do ojczyzny po zakończeniu wojny i emigrację do Francji.

25 września (wtorek)

- **godz. 17.00 • *W rocznicę krwawego poniedziałku. Naloty na Warszawę we wrześniu 1939***

W 68 lat po niemieckim bombardowaniu Warszawy, które było bezpośrednią przyczyną podjęcia decyzji o kapitulacji stolicy, odbyło się spotkanie z profesorem Tomaszem Szarotą. W wypełnionym po brzegi namiocie widzowie obejrzeni mało znany film Juliana Bryana *Oblężenie* z roku 1939, dokumentujący oczami amerykańskiego reportera cierpienia ludności cywilnej bombardowanego miasta.

27 września (czwartek)

- **godz. 17.00 • *Studium utraty niepodległości***

W trakcie promocji książki Zygmunta Klukowskiego *Zamojszczyzna 1918–59* redaktor Krzysztof Kozłowski z „Tygodnika Powszechnego” oraz — w roli wydawcy — Zbigniew Gluza z Ośrodka KARTA, odwołując się do zdjęć archiwalnych, przedstawili fenomen tego wyjątkowego świadectwa. Dziennik Zygmunta Klukowskiego, historyka, regionalisty i lekarza ze Szczebrzeszyna, to studium polskiej niepodległości, a przede wszystkim — jej upadku po

1939 roku. Autor w swoich zapiskach dzień po dniu utrwalał historię regionu — Zamojszczyzny — który jak w soczewce zogniskował dzieje całego kraju.

28 września (piątek)

- **godz. 12.00 • Pogotowie Archiwalne — konferencja prasowa Ośrodka KARTA**

W spotkaniu podsumowującym działalność Pogotowia Archiwalnego — mającego na celu ratowanie zagrożonych XX-wiecznych dokumentów życia społecznego — uczestniczyli inicjatorzy przedsięwzięcia. Podsumowano dotychczasowe efekty przedsięwzięcia, w tym skutki dwutygodniowej akcji przyjmowania archiwaliów w namiocie.

- **godz. 17.00 • *Gdziekolwiek jesteś panie prezydencie* — film fabularny**

W rocznicę kapitulacji Warszawy i na zakończenie całego cyklu imprez zaprezentowaliśmy film w reżyserii Andrzeja Trzos-Rastawieciego, przedstawiający dramatyczne losy obrony Warszawy we wrześniu 1939, a zwłaszcza postawę prezydenta miasta Stefana Starzyńskiego. Tytuł filmu został zaczerpnięty z przemówienia radiowego Starzyńskiego, który nie porzucił Warszawy wbrew nakazom ewakuacyjnym ówczesnego rządu polskiego.

WYSTAWY

W pierwszych trzech kwartałach 2007 roku kontynuowaliśmy prace merytoryczne i techniczne na rzecz wystawy stałej DSH *Oblicza totalitaryzmu*. Wystawa w swojej objazdowej wersji pod rozszerzonym tytułem *Oblicza totalitaryzmu — polskie doświadczenie* miała być prezentowana w Muzeum Historii Niemieckiego Ruchu Oporu w Berlinie (Die Gedenkstaette Deutscher Widerstand) od 12 września 2007. Jednak konieczność wprowadzenia istotnych uzupełnień źródłowych przesądziła o przesunięciu otwarcia ekspozycji na rok 2008. W omawianym okresie kontynuowaliśmy kompleksowe przygotowania do docelowej prezentacji wystawy *Oblicza totalitaryzmu* jako ekspozycji stałej w zmodernizowanej przestrzeni przy Karowej 20. Wystawa, będąca swoistym laboratorium źródłowym historii XX wieku, stanie się zasadniczym zapleczem szerokiej pracy edukacyjnej i upowszechnieniowej DSH w czwartym kwartale 2008 roku.

Nowy kształt przestrzeni ekspozycyjnej po demontażu wystawy *Oblicza totalitaryzmu* w listopadzie ubiegłego roku umożliwił nam prezentację wystaw czasowych zakrojonych na szerszą niż do tej pory skalę. Dzięki temu wspólnie z Ośrodkiem KARTA przygotowaliśmy dwie wielkie wystawy: *Inna Polska. Fotografie PAP 1945–47* oraz *Wokół pałacu i dworu. Świat ocalony w kolekcji Janusza Przewłockiego*, a także pokazaliśmy obszerną, nie prezentowaną do tej pory w stolicy, wystawę fotograficzną *Kozienickie portrety*. W omawianym okresie powstała też pierwsza ekspozycja DSH w innej niż nasza własna przestrzeni.

W pierwszych trzech kwartałach 2007 roku eksponowana była tylko jedna wystawa plenerowa na Skwerze Wizytek u zbiegu ulic Karowej i Krakowskiego Przedmieścia. Do końca marca pokazywaliśmy tam otwartą 11 grudnia 2006 wystawę *Warszawa, stan wojenny*. Po jej zakończeniu, uwzględniając zalecenia Wydziału Estetyki Przestrzeni Publicznej Biura Architektury i Planowania Przestrzennego Urzędu m.st. Warszawy, podjęliśmy prace nad nowoczesnym systemem ekspozycyjnym dla wystaw zewnętrznych, który umożliwił prezentacje plenerowe w pełni harmonizujące z wizerunkiem Traktu Królewskiego po modernizacji. Nowy system miał swoją premierę przy okazji wystawy *Marzenie o upadku Kurtyny* przygotowywanej razem z Ośrodkiem KARTA pod patronatem Komisji Europejskiej w związku z 50. rocznicą podpisania Traktatów Rzymskich.

Poniżej przedstawiamy wszystkie ekspozycje prezentowane przez DSH w 2007 roku.

1. *Warszawa, stan wojenny*

11 grudnia 2006 – 31 marca 2007

wystawa plenerowa

organizatorzy: Dom Spotkań z Historią, Ośrodek KARTA, Stołeczna Estrada

Wystawa ilustruje apogeum stanu wojennego, wykorzystując świadectwa indywidualne (wspomnienia, relacje, dzienniki) oraz fotografie archiwalne. Historia opowiadana jest w dwóch odsłonach. Pierwsza otwiera się 13 grudnia 1981 i ukazuje pacyfikację siedziby Regionu Mazowsze, strajki, terror, reakcje zwykłych ludzi. Odsłona druga to rok 1982 i budzenie się społecznego oporu: demonstracje, działalność podziemia, życie internowanych, wreszcie wybuch protestów 1 i 3 maja oraz 31 sierpnia 1982. Specjalnie oświetlona ekspozycja prezentowana jest na 28 wydrukach wielkoformatowych w polskiej i angielskiej wersji językowej. Podczas otwarcia wystawy (11 grudnia, godz. 17.00) zorganizowaliśmy projekcję materiałów archiwalnych z okresu stanu wojennego oraz filmu Telewizji Polskiej i Ośrodka KARTA *Rozkaz: stan wojenny*. Wieczór dopełnił mini-recital Krystyny Prońko. Wystawie towarzyszy katalog.

2. Inna Polska. Fotografie PAP 1945-47

17 stycznia – 15 marca

organizatorzy: Dom Spotkań z Historią, Ośrodek KARTA, Polska Agencja Prasowa

Na ekspozycji po raz pierwszy zaprezentowane zostały fotografie z unikalnej kolekcji Polskiej Agencji Prasowej. Zdjęcia, wykonane przez profesjonalnych fotoreporterów, przechowywane przez lata wyłącznie w negatywach, rejestrują życie oficjalne i codzienne w Polsce w pierwszych latach po II wojnie światowej. Pokazują odradzanie się zniszczonego kraju, zmagania ludzi z codziennością, intensywne życie religijne, a z drugiej strony proces tworzenia się komunistycznego państwa, zwalczanie opozycji i coraz agresywniejszą propagandę. Na wystawę składa się około 100 fotografii różnych formatów, pokaz ponad 100 slajdów w osobnej salce projekcyjnej oraz dwa stanowiska multimedialne. Wystawa powstała w ramach zaplanowanego na cztery lata projektu DSH i Polskiej Agencji Prasowej, zmierzającego do digitalizacji, opracowania i upowszechnienia w „Serwisie fotografii XX wieku” ogromnych zasobów zdjęciowych PAP-u z okresu 1945–89. Wystawie towarzyszy katalog i seria pocztówek.

3. Kalendarium zimnej wojny

30 stycznia – 11 marca

organizatorzy: Dom Spotkań z Historią, Ośrodek KARTA, Rumuński Instytut Kultury

Przygotowana przez Międzynarodowy Ośrodek Badań nad Komunizmem w Bukareszcie pod auspicjami Stowarzyszenia Academia Civică wystawa to panoramiczny przegląd najważniejszych przejawów zimnowojennej konfrontacji na całym świecie. Mimo braku otwartej deklaracji wojny, miliony ludzi zginęły w lokalnych walkach, masakrach, więzieniach i obozach pracy. Po 1945 roku dwie trzecie terytorium Europy było pod sowiecką okupacją, a wiele krajów tzw. trzeciego świata zostało wchłoniętych przez komunizm. Dopiero w 1980 roku komunizm zaczął się kruszyć, nim runął w 1989 roku. Wystawa stanowiła część międzynarodowego projektu „History after the Fall”, koordynowanego przez Open Society Archives w Budapeszcie w ramach programu unijnego Kultura 2000 i była pokazywana także w Dreźnie, Pradze i Budapeszcie.

Podczas finisażu wystawy 8 marca 2007 w DSH odbył się międzynarodowy panel zatytułowany *Lustracja po rumuńsku* z udziałem Constantina Ticu Dumitrescu — wieloletniego więźnia komunistycznej dyktatury, współautora rumuńskiej ustawy lustracyjnej, byłego szefa Międzynarodowego Związku Byłych Więźniów Politycznych, a także Romulusa Rusana — działacza opozycji antykomunistycznej za rządów Ceașescu, współzałożyciela Stowarzyszenia Academia Civică. Spotkanie otworzył Gabriel Constantin Bârtaș — ambasador Rumunii w Polsce, a dyskusję poprowadził redaktor Bogumił Luft — były ambasador RP w Bukareszcie i wybitny znawca historii najnowszej Rumunii. Podczas spotkania pokazano film dokumentalny *Rumuński list*, w reżyserii Jacka Raginisa (Polska, 2006) o losach rumuńskiego robotnika Filipa Iuliusa i jego walce z reżimem komunistycznym, a także dokumentalny zapis wideo prezentujący działania Stowarzyszenia Academia Civică z Bukaresztu oraz funkcjonującego pod jego auspicjami Muzeum w Sighecie, w którym mieści się Międzynarodowy Ośrodek Badań nad Komunizmem.

4. *Kozienickie portrety*

12 kwietnia – 17 czerwca

organizatorzy: Dom Spotkań z Historią, Ośrodek KARTA, Forum Dialogu Między Narodami

Wystawa zdjęć autorstwa Chaima Bermana — fotografa z Kozienic, który przed II wojną światową i w czasie niemieckiej okupacji wykonał tysiące fotografii, przedstawiających mieszkańców miasteczka: Żydów, Polaków, Niemców. Zdjęcia do końca lat 90 znajdowały się na strychu nowego właściciela domu Bermana przy ulicy Lubelskiej 13. Kolekcję odkupił od niego dębliński antykwariusz i sprzedał różnym instytucjom. Część zbioru trafiła do Ośrodka KARTA — z tych fotografii powstała wystawa. Jej autorkami są: Anka Grupińska, pisarka i dziennikarka, Alina Skibińska, historyk The United States Holocaust Memorial Museum oraz Bogna Burska, artystka i projektantka. Przygotowanie ekspozycji zajęło kilka lat — autorki starały się zidentyfikować postaci ze zdjęć, rozmawiały też z mieszkańcami Kozienic i prowadziły rozległe kwerendy. Prezentacja w DSH była pierwszą tak bogatą dzięki dodatkowej prezentacji multimedialnej w osobnej salce projekcyjnej. Podczas otwarcia odbyło się spotkanie z autorkami wystawy. Dzięki prezentacji udało się nawiązać kontakt z kolejnymi osobami o kozienickich korzeniach.

5. *Warszawa wokół kamienicy Lipińskiego*

11 maja 2007 – 31 stycznia 2008

organizatorzy: Dom Spotkań z Historią oraz Reinhold Polska
miejsce: zabytkowa kamienica Lipińskiego, Aleje Jerozolimskie 63

Wystawa zorganizowana na zlecenie renomowanej szwedzkiej firmy developerskiej Reinhold Polska — nowego właściciela kamienicy Józefa Lipińskiego, planującego odtworzenie jej zabytkowego charakteru. Ekspozycja prezentuje życie tej części miasta od przełomu wieku XIX i XX. Kamienica Lipińskiego zamyka od strony zachodniej unikatową, w pełni zachowaną południową pierzeję Alej Jerozolimskich. Tutaj tuż po wojnie mieściły się ambasady, tętniące życiem kawiarnie, fotoplastykon, a w głębi kinoteatr Roma. Kontrastuje ona z częścią północną, która na przestrzeni lat ulegała burzliwym przemianom: znajdowały się tu kolejne dworce, a domy ostatecznie wyburzono pod budowę Pałacu Kultury i Nauki. Wystawa pokazuje dzieje tej okolicy, przypomina także, że Aleje wielokrotnie stawały się areną wydarzeń historycznych. Na prezentację składają się fotogramy wielkoformatowe, plansze tekstowe oraz montaż filmów archiwalnych. Wystawie towarzyszy broszura o historii Alej Jerozolimskich w wersji polskiej i angielskiej.

We względu na duże zainteresowanie wystawą oraz przesunięcie planów developera wobec kamienicy ekspozycja została przedłużona do 31 stycznia 2008.

6. *Wokół pałacu i dworu.*

Świat ocalony w kolekcji Janusza Przewłockiego

20 czerwca – 29 lipca

organizatorzy: Dom Spotkań z Historią, Ośrodek KARTA

Wystawa stanowi wybór zdjęć z ogromnej — liczącej ponad 20 tysięcy fotografii (odbitek i negatywów) — kolekcji Janusza Przewłockiego, ukazującej polskie ziemiaństwo i arystokrację na przełomie XIX i XX wieku. Są to zarówno zdjęcia portretowe, wykonane w atelier, jak i sceny z życia codziennego i różnych uroczystości (śluby, wesela, polowania, bale, przyjęcia). Zbiór fotografii pozyskiwany przez lata głównie od potomków szlacheckich rodów, był przez Janusza Przewłockiego pieczołowicie opisywany. Najstarsze pochodzą z drugiej połowy XIX wieku, ze słynnych atelier fotograficznych (np. Walerego Rzewuskiego z Krakowa czy Jana Mieczkowskiego z Warszawy), najpóźniejsze z lat 30. XX wieku. Są to zarówno zdjęcia autorstwa profesjonalnych fotografów, jak i amatorów. Ukazują historię polskich ziemian i arystokratów, a jednocześnie

historię fotografii, bo wiele z tych zdjęć to prawdziwe dzieła sztuki. Ekspozycja obejmuje zarówno duże powiększenia, jak i materiały oryginalne. Dzięki ekspozycji w DSH, która jest pierwszą publiczną prezentacją tej kolekcji, udało się zidentyfikować kolejne znajdujące się na zdjęciach osoby. Ekspozycji towarzyszy katalog oraz prezentacja komputerowa zawierająca obszerne fragmenty relacji audio przeprowadzonych (w ramach Archiwum Historii Mówionej) z byłymi ziemianami.

Podczas otwarcia ekspozycji zainaugurowany został program „Pogotowie Archiwalne”, prowadzony przez Ośrodek KARTA. Jest to ogólnopolska akcja ratowania zagrożonych zniszczeniem lub rozproszeniem zbiorów archiwalnych, pochodzących z XX wieku (<http://www.karta.org.pl/Pogotowiearchiwalne.asp>).

Wystawa *Wokół pałacu i dworu* zgromadziła w DSH rekordową liczbę widzów. Jeszcze w trakcie warszawskiej ekspozycji wystawy uzgodnione zostały kolejne miejsca jej prezentacji na terenie kraju. Pierwszym z nich było Muzeum Okręgowe w Sieradzu, które w tym roku obchodzi 70. rocznicę działalności. Wystawa była pokazywana od 6 września do 4 listopada 2007 w dwóch reprezentacyjnych salach Muzeum w najstarszej murowanej kamienicy w Sieradzu, a jego pracownicy w oparciu o ekspozycję prowadzili pracę edukacyjną.

7. Lato-jesień 1939

15 – 28 września

organizator: Dom Spotkań z Historią i Ośrodek KARTA

miejsce: namiot na Skwerze Wizytek

Wrzesień 1939 to jedna z najważniejszych dat w historii Polski. Doświadczaliśmy wtedy utraty niepodległości, nowego rozbioru, który zapoczątkował ponad pięcioletnią okupację niemiecką i blisko pół wieku panowania sowieckiego komunizmu. Wystawa poprzez znakowe zdjęcia z lata i jesieni 1939 pokazuje codzienność ostatnich dni niepodległości i narastanie zagrożenia oraz kluczowe momenty z września: naruszenie granic przez wojska niemieckie i sowieckie, walki kampanii wrześniowej, spotkanie okupantów oraz ich defilady w Warszawie i Brześciu. Całość, składająca się z 20 plasz różnych formatów, prezentowana była w ramach akcji *Wrzesień 1939 — kres Niepodległej* we wnętrzu oraz na zewnątrz namiotu na Skwerze Wizytek.

Wystawa niemal natychmiast po warszawskiej ekspozycji została wypożyczona przez Towarzystwo Przyjaciół Mińska Mazowieckiego, które 6 października 2007 w siedzibie Starostwa Powiatowego w Mińsku Mazowieckim organizowało sesję popularnonaukową „Kampania wrześniowa 1939, czyli o bohaterstwie polskiego żołnierza słów kilka”.

Ponadto warto wspomnieć o kolejnych prezentacjach plenerowej wystawy objazdowej *Ofiary stanu wojennego* zrealizowanej przez Biuro Edukacji Publicznej Instytutu Pamięi Narodowej według pomysłu Anny Beaty Bohdziewicz i Mariusza Hermanowicza. W przygotowaniu ekspozycji uczestniczył Dom Spotkań z Historią i Ośrodek KARTA. W omawianym okresie wystawę pokazywano w Gdańsku, Poznaniu, Szczecinie i Płocku.

8. Marzenie o upadku kurtyny. W 50. rocznicę podpisania Traktatów Rzymskich

5 grudnia 2007–3 marca 2008

Organizatorzy: Dom Spotkań z Historią, Ośrodek KARTA, Przedstawicielstwo Komisji Europejskiej w Polsce.

W ostatnim kwartale 2007 roku wspólnie z Ośrodkiem KARTA przygotowana została sfinansowana ze środków Przedstawicielstwa Komisji Europejskiej w Polsce, ekspozycja plenerowa *Marzenie o upadku kurtyny. W 50. rocznicę podpisania Traktatów Rzymskich*. Jest to pierwsza wystawa na nowoczesnym systemie ekspozycyjnym, inaugurująca galerię plenerową wystaw czasowych u zbiegu ulic: Krakowskiego Przedmieścia i Karowej, przygotowywanych przez Dom

Spotkań z Historią. Wystawa składa się z 33 wielkoformatowych plansz prezentujących zarówno fotografie archiwalne, jak i współczesne oraz cytaty z dokumentów, fragmenty artykułów prasowych, wypowiedzi świadków epoki, m.in. znanych polityków. Ekspozycja otwarta została 5 grudnia i potrwa do 3 marca 2009.

Wystawa opowiada o najważniejszych etapach powojennej historii podzielonej Europy w kontekście integracji europejskiej — od roku 1945, poprzez 1957 (zawarcie Traktatów Rzymskich) do współczesności. Opowieść prowadzona jest z dwóch perspektyw dotyczących Europy Środkowo-Wschodniej (mówiącej o opresyjności systemu komunistycznego) oraz Europy Zachodniej (pokazującej proces budowania wspólnoty wolnych i demokratycznych państw). Ostatnia część wystawy dotyczy konsekwencji przełomu w Europie Środkowo-Wschodniej w latach 1989–91 i opowiada o współpracy między krajami europejskimi po upadku muru berlińskiego, polskiej drodze do członkostwa w Unii Europejskiej i funkcjonowaniu naszego kraju w poszerzonej Unii od maja 2004 do listopada 2007.

MEDIOTEKA

I. FONOGRAFIA (Archiwum Historii Mówionej)

Działające w ramach Medioteki Archiwum Historii Mówionej (AHM) pozyskuje, digitalizuje, archiwizuje i udostępnia relacje świadków XX wieku, nagrane w technice audio i wideo. W 2007 roku AHM opracowało ponad 2000 godzin nagrań. Archiwizowaliśmy relacje nagrane w ramach bieżących projektów *oral history* oraz zapisy zarejestrowane w latach ubiegłych przez Ośrodek KARTA. W ramach projektu Archiwum Wschodnie i Archiwum Opozycji zdigitalizowaliśmy ponad 220 godzin wywiadów powstałych pod koniec lat 80. Ponadto kontynuowaliśmy akcję pozyskiwania relacji od dziennikarzy, historyków oraz przedstawicieli innych dyscyplin, stosujących metodologię *oral history* (ok. 40 wywiadów). Zarchiwizowaliśmy także ponad 50 spotkań ze świadkami historii, autorami książek, twórcami filmów oraz seminariów, konferencji, debat poświęconych XX-wiecznej historii odbywających się cyklicznie w Domu Spotkań z Historią.

W omawianym okresie do AHM trafiło ponad 500 relacji nagranych w ramach nowych przedsięwzięć, m.in.:

- ok. 160 relacji biograficznych przedstawicieli najstarszych generacji — projekt ***Zapomniani świadkowie XX wieku***;
- 65 relacji (w technice audio i wideo) — projekt ***Zapomniane obozy nazistowskie*** na terenie Polski
- 155 relacji — projekt ***Polacy na Wschodzie*** realizowany w tym okresie na Białorusi (Brasławszczyzna, Grodno, Nowogródek), Litwie (Kowno, Wilno), na Ukrainie (Lwów, Stanisławów) i w Rosji na Syberii (obwód Tomski);
- ok. 58 relacji — projekt ***Pamiętanie Peerelu. Opowieści o wspólnych i indywidualnych sposobach na system: 1956-89***, koordynowany przez Ankę Grupińską;
- 39 relacji — projekt regionalny ***Zaolzie w XX wieku***;
- 24 relacje dotyczące opozycji demokratycznej w Polsce — projekt ***Solidarność Walcząca***.
- 10 relacji nagranych w ramach akcji ***Zbieramy opowieści. Warszawa w pierwszych latach po wojnie***.

Fragmenty relacji gromadzonych przez AHM są intensywnie wykorzystywane w pracy edukacyjnej DSH, a także na odbywających się u nas wystawach, spotkaniach warsztatowych etc. Korzystając z nawiązanych przez AHM kontaktów, zorganizowaliśmy w ubiegłym roku kilkanaście spotkań świadków XX wieku z młodzieżą szkolną. Nasze prezentacje multimedialne, m.in. *Więźniowie obozów i robotnicy przymusowi w III Rzeszy*, udostępniane są *on-line* na stronie DSH.

Przy okazji wystawy *Inna Polska. Fotografie PAP 1945-47* ogłosiliśmy akcję „Zbieramy opowieści. Warszawa w pierwszych latach po wojnie”. W marcu 2007 w DSH odbył się dzień otwarty, w trakcie którego nagrywaliśmy warszawiaków pamiętających ten okres w dziejach miasta i pozyskiwaliśmy zdjęcia i archiwalia z tego czasu. Akcja była nagłośniona w prasie, radiu i telewizji, a relacje na ten temat nagrywamy nadal. Fragmenty nagrań dostępne są na stronie internetowej DSH.

W związku z wystawą *Wokół pałacu i dworu. Świat ocalony w kolekcji Janusza Przewłockiego* przygotowaliśmy prezentację komputerową, w której wykorzystaliśmy fragmenty relacji audio byłych ziemian. Prezentacja dostępna była w specjalnych wieżach multimedialnych w przestrzeni wystawy.

Kolejna prezentacja dotycząca losów polskich i niemieckich mieszkańców Wrocławia przygotowana została z myślą o projekcie *Die Breslauer – Wrocławianie*; wykorzystano w niej fragmenty relacji wideo.

Do cyklu imprez wystawy *Wrzesień 1939 — kres Niepodległej* przygotowaliśmy prezentację komputerową, w której wykorzystaliśmy fragmenty relacji audio z Archiwum Historii Mówionej o wrześniu 1939, a szczególnie o tym, jak świadkowie zapamiętali moment agresji na Polskę 1 i 17 września.

Obecnie przygotowujemy, także na internetowych stronach DSH, multimedialną prezentację projektów *Polacy na Wschodzie* oraz *Zapomniane obozy nazistowskie* z wykorzystaniem fragmentów nagranych relacji.

II. IKONOGRAFIA

W styczniu 2007 oficjalnie uruchomiliśmy edukacyjny serwis fotografii XX wieku, dostępny pod adresem internetowym: www.fotohistoria.pl. Celem przedsięwzięcia jest tworzenie ogólnodostępnego *on-line* zbioru fotografii z zakresu historii społecznej XX wieku (ze szczególnym uwzględnieniem terenu Polski i Europy Środkowo-Wschodniej), ratowanie zagrożonych zbiorów oraz upowszechnianie zgromadzonych kolekcji. Podstawą serwisu są zbiory archiwalne Ośrodka KARTA i Polskiej Agencji Prasowej. Fotografie w serwisie posegregowane są w dwojaki sposób: albumami tematycznymi oraz rocznikami. Opis każdego zdjęcia podaje datę wykonania, nazwisko autora oraz słowa kluczowe (w międzynarodowym standardzie IPTC). Zaawansowana wyszukiwarka oferuje szerokie możliwości dla kwerend.

Do końca grudnia 2007 udostępniliśmy w serwisie dla celów edukacyjnych ponad **25 000 zdjęć**. Od początku roku odnotowaliśmy ponad 26 000 odwiedzin. Zgłaszają się do nas osoby, dostarczając dodatkowych informacji na temat prezentowanych zdjęć, jak również przekazując fotografie z domowych archiwów do opracowania i umieszczenia na stronie fotohistoria.pl. Ofiarowane fotografie udostępniamy w osobnej kolekcji pod hasłem „dary”.

W styczniu 2007 rozpoczęliśmy proces digitalizacji i archiwizacji unikalnych zbiorów fotograficznych w celu ich zabezpieczenia, upowszechnienia w serwisie fotohistoria.pl oraz wykorzystania w planowanych publikacjach i ekspozycjach. Źródłem digitalizacji są negatywy z Archiwum Fotografii Ośrodka KARTA. Zdjęcia w formie cyfrowej opracowujemy w standardzie IPTC. W omawianym okresie digitalizowaliśmy przede wszystkim negatywy z kolekcji *varasavianistycznej* fotoreportera „Ekspresu Wieczornego” Jarosława Tarania oraz kolekcje fotografii dotyczące 1968 roku.

Wszystkie działania publiczne podejmowane przez Dom Spotkań z Historią są na bieżąco dokumentowane fotograficznie. Do końca 2007 zgromadziliśmy ponad 18 000 zdjęć uporządkowanych w 173 kolekcjach tematycznych.. Wybrane galerie zdjęć prezentujemy na stronie: <http://www.dsh.waw.pl/podstrona.php?s=galeria>. Wszystkie kolekcje są dostępne w siedzibie DSH na płytach DVD (załącznik płyta CD z prezentacją wybranych zdjęć z ostatniego kwartału 2007).

III. FILMOTEKA

Od stycznia do grudnia 2007 Filmoteka DSH pozyskała i zarchiwizowała około 450 filmów dokumentalnych, dotyczących historii Polski i Europy Wschodniej w XX wieku. Materiały filmowe pochodzą z emisji telewizyjnych oraz wykopiiowań w archiwach, m.in. WFD, Czołówki, TVP, Media Kontakt, Kroniki, Kalejdoskopu. W omawianym okresie w filmotece powstały cztery montaże, wykorzystujące źródła filmowe różnej proveniencji, wykonane na potrzeby działań publicznych i edukacyjnych DSH oraz na potrzeby imprezy *Wrzesień 1939 — kres niepodległej*:

- **Warszawa 1945–1946** — obraz powojennej stolicy w związku z wystawą i akcją *Inna Polska. Fotografie PAP 1945–47* (styczeń 2007);
- **Aleje Jerozolimskie wczoraj, dziś, jutro** — Warszawa w okolicach Alej Jerozolimskich od przedwojnia do współczesności w związku z wystawą *Warszawa wokół kamienicy Lipińskiego* (maj 2007);
- montaż przedwojennych filmów archiwalnych z Warszawy i Kresów Wschodnich;
- montaż niemieckich kronik z Generalnego Gubernatorstwa oraz sowieckich propagandowych materiałów filmowych wraz z ich tłumaczeniem.

Filmoteka DSH była organizatorem cyklicznych spotkań filmowych pod hasłem **Klasyka polskiego dokumentu**, prowadzonych przez reżysera Andrzeja Sapieję. Pokazaliśmy filmy następujących twórców:

1. **Krystyna Gryczelowska**, 12 stycznia (godz. 18.00):
Wtorki, czwartki i soboty (1965), 9', *24 godziny Jadwigi L.*, (1967), 14', *Nazywa się Błażej Rejdak. Mieszka we wsi Rożnica w jędrzejowskim powiecie* (1968), 16', *Nasze znajome z Łodzi* (1971), 16'.
2. **Wojciech Wiszniewski**, 26 stycznia (godz. 18.00):
Wanda Gościmińska. Włókniarka (1975), 20', *Stolarz* (1976), 13', *Elementarz* (1976), 8', *Sztygar na zagrodzie...*, (1978), 12'. Spotkanie z Dorotą Wardęszkiewicz, montażystką filmów Wojciecha Wiszniewskiego.
3. **Jerzy Bossak**, 9 lutego (godz. 18.00):
Powódź (1947), 13', *Warszawa 1956* (1956), 7', *Requiem dla 500 tysięcy* (1963), 29'. Spotkanie z Andrzejem Kołodyńskim, krytykiem filmowym i współpracownikiem Jerzego Bossaka.
4. **Jan Łomnicki**, 23 lutego (godz. 18.00):
Dom starych kobiet (1957), 9', *Warszawa Główna* (1958), 10', *Narodziny statku* (1961), 9', *Jubileuszowy* (1967), 9', *Paweł Wróbel* (1971), 10'. Spotkanie z Barbarą Kosidowską, montażystką filmów Jana Łomnickiego.
5. **Krzysztof Kieślowski**, 9 marca (godz. 18.00):
Fabryka (1970), 17', *Szpital* (1997), 21', *Z punktu widzenia nocnego portiera* (1977), 17', *Gadające głowy* (1980), 14'. Spotkanie z reżyserem Krzysztofem Wierzbickim, współpracownikiem i przyjacielem Krzysztofa Kieślowskiego.
6. **Władysław Ślesicki**, 23 marca (godz. 18.00):
Płyną tratwy (1962), 19', *Zanim spadną liście* (1964), 28', *Wśród ludzi* (1960), 13', *Rodzina człowieka* (1966), 24'.
7. **Irena Kamińska**, 13 kwietnia (godz. 18.00):
Dzień dobry, dzieci (1966), 12', *Zapora* (1976), 16', *Robotnice* (1980), 16', *Dzień za dniem* (1988), 16'.

8. **Bohdan Kosiński**, 20 kwietnia (godz. 18.00):
Na torach (1971), 10', *Budowałem miasto* (1972), 9', *Przerwany film* (1993), 37', *Dlatego zrobiłem film* (2001), 45', reż. Antoni Krauze. Spotkanie z reżyserem Antonim Krauze, autorem dokumentu *Dlatego zrobiłem film*, poświęconego Kosińskiemu.
9. **Grzegorz Królikiewicz**, 11 maja, piątek (godz. 18.00):
Idź (1988), 17', *Po całym ciele* (1999), 48', *A potem nazwali go bandytą* (2002), 55'. Po projekcji spotkanie z Grzegorzem Królikiewiczem, reżyserem pokazywanych filmów.
10. **Marcel Łoziński**, 25 maja, piątek (godz. 18.00):
Happy End (1973), 16', *Egzamin dojrzałości* (1979), 16', *Ćwiczenia warsztatowe* (1986), 12', *89 mm od Europy* (1993), 12'; Spotkanie z Marcelem Łozińskim, reżyserem filmów.

W czerwcu 2007 zainicjowaliśmy nowy cykl filmowy poświęcony wybitnej polskiej szkole animacji, która od końca lat 50. przez lata 60. i 70. stworzyła szereg małych form odnoszących się między wierszami do totalitarnej rzeczywistości. Wakacyjny cykl plenerowych projekcji filmów animowanych zatytułowaliśmy ***Człowiek wobec systemu***. Inauguracyjny pokaz ***Animowane klatki*** odbył się 22 czerwca o 21.30 w DSH (a nie, jak planowaliśmy, na sąsiednim skwerze, z powodu burzowej pogody). Zaprezentowaliśmy cztery filmy: *Szkoła*, 1958, 8', reż. W. Borowczyk; *Labirynt*, 1962, 14', reż. J. Lenica oraz *Klatki*, 1966, 7' w reż. M. Kijowicz. W lipcu, sierpniu i wrześniu 2007 odbyły się następujące pokazy:

1. 6 lipca, piątek, godz. 21.30
Fotel (1963), 6', reż. Daniel Szczechura, *Wszystko jest liczbą* (1966), 8', reż. Stefan Schabenbeck, *Koń* (1967), 7', reż. Witold Giersz, *Schody* (1968), 8', reż. Stefan Schabenbeck
2. 20 lipca, piątek, godz. 21.30
Apel (1970), 7', reż. Ryszard Czekala, *Inwazji* (1970), 8,30', reż. Stefan Schabenbeck, *Strzelnica* (1975), 6', reż. Marian Cholerek, *Refleksy* (1979), 6,20', reż. Jerzy Kucia
3. 24 sierpnia, piątek, godz. 21.30
Nowa książka (1975), 10', reż. Zbigniew Rybczyński, *Polska kronika non-camerowa* (1981), 10', reż. Julian Józef Antonisz, *Mój dom* (1983), 10', reż. Jacek Kasprzycki
4. 7 września, piątek, godz. 20.30
Tango (1980), 7,54', reż. Zbigniew Rybczyński, *Wolność nogi* (1988), 10', reż. Piotr Dumala, *Koncert* (1987), 11', reż. Marek Serafiński
5. 21 września, piątek, godz. 20.30
Strojenie instrumentów (2000), 15.8', reż. Jerzy Kucia, *Katedra* (2002), 2', reż. Tomasz Bagiński, *Ichthys* (2005), 15', reż. Marek Skrobecki

W programie podsumowującego cykl pokazu (12 października 2007, Pałac Staszica) znalazły się następujące filmy:

Apel (1970, 7'), reż. Ryszard Czekala
Strzelnica (1975, 6'), reż. Marian Cholerek
Schody (1968, 8), reż. Stefan Schabenbeck
Wyścig (1989, 6'), reż. Marek Serafiński
Bankiet (1976, 8'), reż. Zofia Oraczewska
Nowa książka (1975, 10'), reż. Zbigniew Rybczyński
Polska kronika non-camerowa (1981, 10'), reż. Julian Józef Antonisz
Tango (1980, 8'), reż. Zbigniew Rybczyński
Wolność nogi (1988, 10'), reż. Piotr Dumala
Katedra (2002, 6'), reż. Tomek Bagiński

Wszystko jest liczbą (1966, 8'), reż. Stefan Schabenbeck

Arka (2006, 7'), reż. Grzegorz Jonkajtys.

Filmoteka przygotowywała także pokazy przy okazji innych spotkań organizowanych w DSH:

1. Prezentacja filmów o stanie wojennym, towarzysząca wystawie plenerowej *Warszawa, stan wojenny*:

- **9 stycznia:** *Kalendarz wojny*, reż. T. Łabędź, *Rozkaz, stan wojenny*, realizacja Agnieszka Sokólska i Ośrodek KARTA, 25', *Stan pamięci*, reż. P. Woldan, 8', 53' *Żywym ku przestrodze*, realizacja A. Ciechanowicz-Sarata
- **10 stycznia:** *Kalendarz wojny*, reż. T. Łabędź, 53', *Rozkaz, stan wojenny*, realizacja Agnieszka Sokólska i Ośrodek KARTA, 25', *Stan pamięci*, reż. P. Woldan, 8', *Żywym ku przestrodze*, realizacja A. Ciechanowicz-Sarata, 40'
- **11 stycznia:** *Kalendarz wojny*, reż. T. Łabędź, 53', *Rozkaz, stan wojenny*, realizacja Agnieszka Sokólska i Ośrodek KARTA, 25', *Stan pamięci*, reż. P. Woldan, 8', *Żywym ku przestrodze*, realizacja A. Ciechanowicz-Sarata, 40'
- **13 stycznia:** *Od grudnia do grudnia*, reż. R. Bugajski, M. Stypułkowski, 52', *Dzieci stanu wojennego*, reż. J. Afanasjew, 30', *Stan pamięci*, reż. P. Woldan, 8', *Kalendarz wojny*, reż. T. Łabędź, 53'
- **14 stycznia:** *Od grudnia do grudnia*, reż. R. Bugajski, M. Stypułkowski, 52', *Dzieci stanu wojennego*, reż. J. Afanasjew, 30', *Stan pamięci*, reż. P. Woldan, 8', *Kalendarz wojny*, reż. T. Łabędź, 53'

2. Postawy wobec Holokaustu — pokaz filmów Michała Nekanda-Trepki i spotkanie z reżyserem, 16 lutego (godz. 18.00): *Karuzela*, 1999 r., 34', *Łyzeczka życia*, 2004 r., 18'.

3. Kronika powstania w getcie — pokaz filmu Jolanty Dylewskiej, 24 kwietnia (godz. 18.00): *Kronika powstania w getcie warszawskim według Marka Edelmana* (1993, 76') i spotkanie z Jolantą Dylewską i Anką Grupińską.

4. Maraton filmowy podczas Nocy muzeów, sobota, 19 maja (godz. 19.00-1.00). Filmy pokazywane były co godzinę w następujących sesjach:

- **CZARNA SERIA**
Warszawa 1956 (1956), 7', Jerzy Bossak, *Uwaga chuligani* (1955), 12', Jerzy Hoffman i Edward Skórzewski, *Ludzie z pustego obszaru* (1957) 10', Kazimierz Karabasz
- **LUDZIE W KADRZE**
Ludzie w drodze (1960), 10', Kazimierz Karabasz, *Muzykanci* (1960), 10', Kazimierz Karabasz, *Zanim opadną liście* (1964) 28', Władysław Ślesicki
- **REJS PO DOKUMENTACH**
Wtorki, czwartki i soboty (1965), 9', Krystyna Gryczelowska, *Pożar, pożar nareszcie coś się dzieje* (1967), 13', Marek Piwowski, *Muchołuk* (1966), 12', Marek Piwowski
- **ALE JAZDA**
Warszawa Główna (1958), 10', Jan Łomnicki, *Typy na dziś* (1959), 10', Jerzy Hoffman i Edward Skórzewski, *Pocztówki z Zakopanego* (1960), 12', Jerzy Hoffman i Edward Skórzewski, *Jubileuszowy* (1967), 9', Jan Łomnicki
- **ELEMENTARZ DOSKONAŁY**
To jest jajko (1965), 13', Andrzej Brzozowski, *Budowałem miasto* (1972), 9', Bohdan Kosiński, *Elementarz* (1976), 8', Wojciech Wiszniewski
- **CZWARTY KOLOR**

Z miasta Łodzi (1969), 17', Krzysztof Kieślowski, *Siedem kobiet w różnym wieku* (1978) 15', Krzysztof Kieślowski, *Gadające głowy* (1980), 14', Krzysztof Kieślowski.

5. Świat pałaców i dworów w kadrze — filmowy komentarz do wystawy *Wokół pałacu i dworu. Świat ocalony w kolekcji Janusza Przewłockiego* i filmy o polskim ziemiaństwie: 29 czerwca (godz. 18.00): *Świat moich wujków*, reż. Krzysztof Magowski (2000, 34'), *Potomkowie wielkich rodów*, reż. Włodzimierz Szpak (1992, 35'); 13 lipca 2007 (godz. 18.00): *Pani hrabina* (1999), 35', reż. Alina Czerniakowska, *W dworach i pałacach* (1948), 12', reż. Jadwiga Plucińska.

6. Spotkanie z Henrykiem Schoenkerem, autorem książki *Dotknięcie anioła*, 19 stycznia (godz. 18.00) i projekcja filmu *Dunajski exodus* w reżyserii Petera Forgacsa.

7. Lustracja po rumuńsku, 8 marca (godz. 18.00) i projekcja filmu *Rumuński list* w reżyserii Jacka Reginisa.

8. Spacer po wystawie Inna Polska i spotkanie z Olgierdem Budrewiczem, 10 marca (godz. 12.00) i pokaz filmu dokumentalnego *Kalendarz warszawski 17.01.1945-17.01.1946* w reżyserii Tadeusza Makarczyńskiego.

9. Zbieramy opowieści, akcja Historii Mówionej, 18 marca (godz. 11.00-17.00) i kolejna projekcja filmu *Kalendarz warszawski 17.01.1945-17.01.1946*.

10. Opowieści z Kresów — pokaz przedwojennych filmów archiwalnych z Kresów Wschodnich towarzyszący spotkaniu z cyklu *Opowieści z Kresów* — 12 lipca 2007 *Jeziro Narocz*

11. Opowieści z Kresów — pokaz przedwojennych filmów archiwalnych z Kresów Wschodnich towarzyszący kolejnemu spotkaniu z cyklu *Opowieści z Kresów* — 26 lipca 2007 *Zaleszczyki* oraz *W dolinie Świcy*.

Filmoteka DSH przygotowała także program filmowy imprezy plenerowej **Wrzesień 1939 — kres Niepodległej** (15 – 30 września 2007):

15 września

- 12.00–13.30 — Spotkanie z historykiem i reżyserem Zbigniewem Wawrem oraz pokaz materiałów filmowych z Warszawy lat 30 i początku okupacji.
- 13.30–16.30 — Pokaz przedwojennych filmów archiwalnych z Warszawy i Kresów Wschodnich oraz polskich, czeskich i niemieckich kronik ukazujących sytuację w Europie Środkowo-Wschodniej tuż przed wybuchem i na początku II wojny światowej.
- 19.00–20.30 — *Włóczęgi* (1939), 91', reż. Michał Waszyński — film fabularny.

16 września

- 13.30–16.30 — *Z perspektywy wroga – niemieckie i sowieckie materiały filmowe z agresji na Polskę we wrześniu 1939*. Filmy z oryginalnym komentarzem, napisy po polsku.
- 17.00–18.30 — *17 września – utrata nadziei* — premierowy pokaz programu Discovery Historia oraz spotkanie z prof. Wojciechem Materskim o konsekwencjach sowieckiej agresji na Polskę.

17–21 września

- 15.00–18.00 — Przedwojenne filmy archiwalne z Warszawy i Kresów Wschodnich, filmy dokumentalne z września 1939, *Z perspektywy wroga — niemieckie i sowieckie materiały filmowe z agresji na Polskę we wrześniu 1939*.

22 września

- 14.00–17.00 — Pokaz niemieckich kronik z Generalnego Gubernatorstwa oraz filmów dokumentalnych, m.in. *Wina Ikara*, cz. 1 reż. Marek Drajzewski.
- 17.30–19.00 — *Stajnia na Salwatorze* (1967), 78', reż. Paweł Komorowski — film fabularny.

23 września

- 14.00–16.30 — Pokazy filmów dokumentalnych, m.in. *Las katyński* (1990), 53', reż. Marcel Łoziński.
- 19.00–20.40 — *Wszystko, co najważniejsze* (1992), 98', reż. Robert Gliński — film fabularny.

24–27 września

- 15.00–17.00 — Pokaz kronik niemieckich z Generalnego Gubernatorstwa oraz filmów dokumentalnych dotyczących okupacji niemieckiej i sowieckiej.

25 września

- 17.00–18.30 — *Naloty na Warszawę we wrześniu 1939* — spotkanie z historykiem prof. Tomaszem Szarotą oraz pokaz archiwalnych kronik Juliana Bryana.

28 września

- 13.00–17.00 — Pokazy filmów dokumentalnych dotyczących obrony i upadku Warszawy w rocznicę kapitulacji stolicy 28 września 1939.
- 17.00–18.30 — *Gdziekolwiek jesteś panie prezydencie* (1978), 87', reż. Andrzej Trzostawiecki — film fabularny.

Od października 2007 roku Filмотeka Domu Spotkań z Historią organizuje nowy cykl filmowy „Przez kino do historii”, prowadzony przez profesora Eugeniusz Cezarego Króla. W ramach cyklu prezentowane są polskie filmy fabularne zrealizowane po 1946 roku. Profesor Król, filmoznawca, historyk i politolog komentuje filmy, omawia wpływ wydarzeń historycznych i sytuacji politycznej na kinematografię. Przedstawia sylwetki autorów i okoliczności powstania filmu oraz reakcje, jakie wywołał. Z powodu remontu pomieszczeń DSH spotkania miały miejsce w siedzibie PAN w Pałacu Staszica. W ostatnim kwartale 2007 roku odbyły się trzy pokazy:

1. 26 października 2007, piątek, Pałac Staszica

Dwie godziny (1946, 68'), reż. Stanisław Wohl, Jerzy Wyszomirski

Pokaz pierwszego powojennego pełnometrażowego filmu polskiego, który w wyniku działań cenzury trafił na ekrany kin dopiero w 1956 roku.

2. 23 listopada 2007, piątek, Pałac Staszica

2x2=4 (1945, 33'), reż. Antoni Bohdziewicz

W chłopskie ręce (1946, 29'), reż. Leonard Buczkowski

Spotkanie pod hasłem „odkurzamy półkowniki” — dwa średniometrażowe filmy, których rozpowszechnianie zostało wstrzymane przez powstającą cenzurę komunistyczną.

3. 7 listopada 2007, piątek, Pałac Staszica

Zakazane Piosenki (1948, 47'), reż. Leonard Buczkowski,

Pokaz filmu „Zakazane piosenki” w najbardziej znanej wersji pochodzącej z 1948 roku, uzupełniony o fragmenty z pierwotnej wersji filmu, które zostały usunięte w wyniku ingerencji cenzorskich.

EDUKACJA

Po zamknięciu wystawy *Oblicza totalitaryzmu*, jeszcze w grudniu 2006, przygotowaliśmy nową ofertę edukacyjną dla młodzieży szkolnej, skoncentrowaną wokół tematów prezentowanych w DSH wystaw czasowych. W omawianym okresie podjęliśmy następujące cykle warsztatowe:

- „**Stan wojenny — dlaczego?**” wokół wystawy plenerowej [Warszawa, stan wojenny](#) (11 grudnia 2006 – 17 stycznia 2007): pokazy filmów dokumentalnych i dyskusje o stanie wojennym.
- „**Dojście komunistów do władzy**” w związku z wystawą [Inna Polska 1945-1947](#) (17 stycznia – 3 kwietnia 2007): warsztaty multimedialne.
- „**Dialog w społeczeństwie wielokulturowym**” zajęcia wokół wystawy [Kozienickie portrety](#) (12 kwietnia – 11 czerwca 2007): warsztaty multimedialne, wizyta w atelier fotografa, dyskusja wokół problemów: zdjęcie jako tekst kultury i dokument historyczny, społeczeństwo wielokulturowe — zasady funkcjonowania.

W pierwszym półroczu 2007 bardzo ważną propozycją edukacyjną dla szkół był cykl projekcji filmowych, którym towarzyszyły spotkania ze świadkami historii (cykl zorganizowany przede wszystkim we współpracy z Fundacją Filmową Armii Krajowej):

- **15 lutego:** film *Kobiety i wojna* Marka Widawskiego o losach czternastu młodych dziewczyn wchodzących w życie w latach II wojny światowej — ich udział w ruchu konspiracyjnym i partyzantce Armii Krajowej, w Powstaniu Warszawskim, w Armii Andersa i Polskich Siłach Zbrojnych na Zachodzie. W spotkaniu udział wzięli realizatorzy filmu i niektóre bohaterki filmu.
- **22 lutego:** film *Do potomnego* Antoniego Krauzego, przedstawiający duchową biografię pokolenia, które podjęło walkę w Armii Krajowej. Bohaterami filmu są najwybitniejsi poeci czasu wojny: Krzysztof Kamil Baczyński, Waław Bojarski, Tadeusz Gajcy, Zdzisław Stroiński i Andrzej Trzebiński. Uzupełnieniem odtworzonych po latach epizodów są wspomnienia Witolda Zalewskiego, żołnierza Powstania Warszawskiego, cudem ocalałego z zagłady miasta. W spotkaniu wzięli udział realizatorzy filmu oraz świadkowie historii.
- **9 marca:** film *Spotkanie* i rozmowa z **Barbarą Górą** oraz autorami filmu — czterema uczniami Technikum Elektronicznego w Suwałkach. Dokument, na kanwie biografii ocalałej z Holokaustu Barbary Górskiej dotyka problemu tolerancji, dyskryminacji oraz życia we wspólnocie wielokulturowej.
- **26 marca:** film *Powstanie Warszawskie 60 lat później* Andrzeja Sapiji, poświęcony politycznemu kontekstowi Powstania. W filmie wypowiadają się historycy: Norman Davies (Wielka Brytania), Ludmiła Parsadonowa (Rosja) i Wojciech Roszkowski (Polska) oraz uczestnicy wydarzeń: Jan Nowak-Jeziorański, Stefan Starba-Buławak, Waław Gluth-Nowowiejski. W filmie wykorzystano mało znane ujęcia archiwalne operatorów Armii Krajowej. Po seansie odbyła się dyskusja z realizatorami i zaproszonymi świadkami.
- **23 kwietnia:** film *Żołnierze wyklęci* o losach uczestników podziemia niepodległościowego po II wojnie. W spotkaniu wzięli udział: Lidia Eberle ps. „Ewa” (sanitariuszka z partyzanckiego oddziału Zygmunta Szyndzielarza „Łupaszki”) oraz przedstawiciele Fundacji Filmowej Armii Krajowej Anna Jakubowska i Tadeusz Filipkowski.
- **7 maja:** film *Akowcy* poświęcony losom żołnierzy Armii Krajowej podczas okupacji i po wojnie. Po projekcji odbyło się spotkanie młodzieży z Władysławem Matkowskim — prezesem Stowarzyszenia Kombatantów Polskich, żołnierzem kampanii wrześniowej i uczestnikiem Powstania Warszawskiego; Tadeuszem Filipkowskim — prezesem Fundacji Filmowej AK oraz Krzysztofem Nowakiem-Tyszowieckim — reżyserem filmu.
- **14 maja:** film *Elżbieta Zawacka — miałam szczęśliwe życie*; spotkanie młodzieży z twórcami filmu oraz świadkami historii: Izabelą Kuczyńską — szyfrantką Armii Krajowej, Krystyną Kabzińską i Haliną Koziołową — łączniczkami i uczestniczkami

Powstania Warszawskiego. Obecni byli także stali goście cyklu: Anna Jakubowska i Tadeusz Filipkowski z Fundacji Filmowej AK oraz reżyser filmu Marek Widarski. Po projekcji uczestniczki ruchu oporu opowiedziały o swoim spotkaniu z „Zo” (pseudonim Elżbiety Zawackiej) oraz o roli kobiet w funkcjonowaniu państwa podziemnego.

Ponadto w pierwszym półroczu 2007 Dział Edukacji poprowadził 13 spotkań w ramach Klubu Przyjaciół KARTY. Odbywały się one raz w tygodniu, a tematyka obejmowała takie zagadnienia jak: nazizm, komunizm, systemy autorytarne w Europie i na świecie, ludobójstwo, wypędzenia, Holokaust, demokracja, prawa człowieka, wielokulturowość i mniejszości etniczne. Przeprowadziliśmy również 20 spotkań w ramach kursu przygotowania do matury z historii dla uczniów klas III liceum.

W trzecim kwartale 2007 roku najważniejszym projektem edukacyjnym Domu Spotkań były warsztaty multimedialne prowadzone w ramach imprezy *Wrzesień 1939 – kres Niepodległej*. W dniach 15–28 września 2007, w godzinach przedpołudniowych (10-15) w namiocie na skwerze przy ulicy Karowej odbywały się zajęcia edukacyjne dla młodzieży szkolnej. Podczas warsztatów uczniowie — w scenerii wystawy fotograficznej dotyczącej lata i jesieni 1939 roku — słuchali relacji świadków wydarzeń związanych z wybuchem wojny, oglądali film o wkroczeniu wojsk sowieckich do Polski 17 września 1939, uczestniczyli w warsztatach źródłowych oraz dyskusji.

Przez dwa tygodnie naszej akcji w zajęciach edukacyjnych uczestniczyło **20** grup (ogółem **359** uczniów), ze szkół warszawskich i pozawarszawskich. Wszyscy uczniowie i opiekunowie otrzymywali nieodpłatnie egzemplarz broszury edukacyjnej *Wrzesień 1939*.

KSIĘGARNIA XX WIEKU I SPOTKANIA Z KSIĄŻKĄ

DSH prowadzi **Księgarnię XX wieku**, oferującą po możliwie najniższych cenach szeroki wybór publikacji dotyczących historii Polski i Europy Wschodniej. Księgarnia proponuje stale kilkaset tytułów w kilku sekcjach tematycznych oraz w dziale taniej książki. Współpracujemy z wiodącymi na rynku wydawnictwami historycznymi (Oficyna Wydawnicza RYTM, IPN, Bellona, Neriton, Arcana itd.) oraz mniejszymi, lokalnymi oficynami, których publikacje są niedostępne w innych warszawskich księgarniach (m.in. Arte, Ośrodek Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego, Muzeum Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego). W sprzedaży znajdują się także albumy, pocztówki, reprintsy map historycznych, a także filmy dokumentalne i prezentacje multimedialne. Odwiedzający księgarnię mogą skorzystać z małej czytelnicy, bez konieczności zakupu.

Księgarnia jest zarazem organizatorem spotkań z książką historyczną w DSH. Poniżej przedstawiamy promocje wydawnicze, które odbyły się w 2007 roku:

1. ***Dotknięcie anioła***, 19 stycznia (godz. 18.00): spotkanie z Henrykiem Schönkerem, autorem nagrodzonej przez „Politykę” książki ***Dotknięcie anioła***, wydanej przez Ośrodek KARTA w serii *Żydzi polscy*. Podczas wieczoru odbyła się projekcja filmu Petera Forgacsa ***Dunajski exodus***.
2. ***Polska i Polacy w propagandzie narodowego socjalizmu w Niemczech 1919–1945***, 24 stycznia (godz. 18.30): autor — Eugeniusz Cezary Król, wydawca — Oficyna Wydawnicza RYTM. Monografia otrzymała nagrodę „KLIO” w 2006 roku przyznaną przez Porozumienie Wydawców Książki Historycznej. Spotkaniu towarzyszył pokaz multimedialny. Fragmenty książki przeczytała Krystyna Czubówna. Spotkanie poprowadził Zbigniew Gluza.
3. ***Śpiący rycerze. Szeregowi działacze warszawskiego podziemia wydawniczego lat osiemdziesiątych***, 30 stycznia (godz. 18.00): autor — Adam Mielczarek, wydawca — Stowarzyszenie Wolnego Słowa. Spotkanie poprowadził prof. Andrzej Friszke.

4. ***Tropem SB. Jak czytać teczki***, 8 lutego (godz. 18.00): autor — Roman Graczyk, wydawca — Społeczny Instytut Wydawniczy ZNAK. W dyskusji udział wzięli m. in. dr. Antoni Dudek i prof. Andrzej Paczkowski.
5. ***Secesja***, 26 lutego (godz. 18.00): prezentacja 6. numeru pisma *Secesja*, poświęconego reinterpretacji historii oraz zawierającego teksty krytyczne dotyczące mitów i autorytetów w powojennej historii Polski, Austrii, Niemiec i Szwajcarii. Wśród gości: Lukas Gasser, Gerhard Gnauck, Adam Krzemiński i Walter Maria Stojan. Dyskusję poprowadził Włodzimierz Borodziej.
6. ***Robinsonowie Warszawy 1944/45***, 28 lutego (godz. 18.00): promocja książki ***Bunkier*** Chaima Goldsteina wydanej przez Fundację Ośrodka KARTA. O książce rozmawiali autorka przekładu Sara Arm oraz wydawca — Zbigniew Gluza. Fragmenty wspomnień przeczytał Andrzej Precigs. Podczas wieczoru odbył się także pokaz fotografii archiwalnych, ukazujących Warszawę z lat 1944-45.
7. ***W połowie drogi. Warszawa między Paryżem a Kijowem***, 22 marca (godz. 18.00): redakcja — Jerzy Kochanowski, wydawca — Wydawnictwo Trio. W spotkaniu udział wzięli autorzy książki: Jerzy Kochanowski, Błażej Brzostek, Piotr Majewski, Tomasz Markiewicz, Stefan Meyer, Anna-Sophia Pappai, Sofiya Dyak. Dyskusję poprowadził Eugeniusz Cezary Król.
8. ***Komitet Obywatelski przy Przewodniczącym NSZZ Solidarność Lechu Wałęsie. Stenogramy posiedzeń 1987-1989***, 16 marca (godz. 18.00): wydawca — Rosner & Wspólnicy. W spotkaniu wzięli udział: Ryszard Bugaj, Antoni Dudek, Andrzej Friszke, Jan Lityński, Andrzej Wielowieyski oraz Jan Skórzyński.
9. ***Bitwa o prawdę. Historia zmagania o pamięć Powstania Warszawskiego 1944-1989***, 15 marca (godz. 18.00): autor — Jacek Zygmunt Sawicki, wydawca — Wydawnictwo DiG. W spotkaniu udział wzięli: Barbara Szacka, Andrzej Szociński i Paweł Śpiewak. Dyskusję poprowadził Zbigniew Gluza.
10. ***Cały wiek w Warszawie***, Agencja Wydawnicza VEDA. 16 maja (godz. 18.00): prezentacja książki Kordiana Tarasiewicza *Cały wiek w Warszawie* oraz spotkanie z jej autorem. Spotkanie prowadził Jerzy Majewski.
11. ***Za progiem. Codziennosc w przestrzeni publicznej Warszawy lat 1955-1970***, 21 czerwca (godz. 18.00): autor — Błażej Brzostek, wydawca — Wydawnictwo TRIO. W spotkaniu udział wzięli: autor książki oraz prof. Jerzy Eisler i prof. Tomasz Szarota. Prowadzenie — Marcin Zaremba.
12. Komiks ***Ocaleni***, 14 czerwca (godz. 18.00): autor — Tomasz Bereźnicki, wydawca — Print Partner. W spotkaniu, oprócz autora, udział wzięła jedna z uczestniczek sportretowanych wydarzeń — sanitariuszka Danuta Gałkova.
13. ***Monachijska menażeria. Walka z Radiem Wolna Europa 1950-1989***, 14 grudnia (godz. 18.00), Pałacu Staszica: autor Paweł Machcewicz, wydawca: Instytut Pamięci Narodowej. Oprócz autora publikacji w dyskusji udział wzięli prof. Andrzej Friszke oraz prof. Zdzisław Najder.

Od stycznia do grudnia 2007 zorganizowaliśmy wiele innych spotkań i paneli dyskusyjnych, które przyciągnęły kolejne środowiska i kręgi osób zainteresowanych naszą formułą prezentacji najnowszej historii. Gościli u nas pisarze, reżyserzy, warsawianie, historycy, dokumentaliści, artyści, architekci, urzędnicy samorządowi, kolekcjonerzy oraz przedstawiciele środowisk i organizacji zajmujących się historią XX wieku. W 2007 roku zainaugurowaliśmy dwa ważne cykle spotkań: Forum Obywatelskie Piękna Architektura dla Warszawy (FOPA) oraz Opowieści z Kresów.

Forum Obywatelskie Piękna Architektura dla Warszawy (FOPA) zostało powołane w lutym 2007 z inicjatywy Stowarzyszenia Zespołu Opiekunów Kulturowego Dziedzictwa Warszawy (ZOK), Domu Spotkań z Historią (DSH) oraz Collegium Civitas. Celem FOPA jest prowadzenie regularnych dyskusji o obecnym i przyszłym kształcie architektonicznym stolicy w nawiązaniu do historycznych funkcji wybranych rejonów Warszawy. Do dyskursu zapraszamy przedstawicieli władz miejskich, architektów, planistów, historyków i prawników. Uczestnicy rozmawiają o rozwiązaniach przestrzennych wprowadzanych w Warszawie i ich konsekwencjach dla wyglądu poszczególnych części miasta, również w kontekście historycznym. Dyskusjom towarzyszą multimedialne prezentacje ukazujące dawny kształt omawianych miejsc w dzisiejszej stolicy. Spotkania odbywają się co dwa miesiące w DSH.

Opowieści z Kresów — cykl uruchomiliśmy w czerwcu 2007 wspólnie z Tomaszem Kubą Kozłowskim, właścicielem unikalnej kolekcji archiwalnej na temat Kresów Wschodnich RP oraz wybitnym znawcą tego regionu. Podczas spotkań w DSH Tomasz Kozłowski przedstawia wybrane zagadnienia z historii Kresów przełomu XIX i XX wieku. Opowiada o narodowościach i grupach etnicznych, przypomina miejsca, znane już tylko ze starych map. Swoją opowieść ilustruje archiwalną ikonografią i innymi dokumentami z własnej kolekcji.

Poniżej przedstawiamy w kolejności chronologicznej spotkania zorganizowane przez DSH od stycznia do września 2007:

1. 18 lutego (godz. 12.00)
Reanimacja miasta — dyskusja o Warszawie lat 1945–47 z udziałem **Jerzego S. Majewskiego** i **Tomasza Markiewicza**.
2. 22 lutego (godz. 18.00)
Dyskusja panelowa **Inteligencja — Wczoraj — Dziś i Jutro?** z udziałem historyków: **prof. Janusza Tazbira**, **prof. Jerzego Jedlickiego** i **dr. hab. Macieja Janowskiego**. Współorganizator: Towarzystwo Miłośników Historii.
3. 8 marca (godz. 18.00)
Spotkanie **Lustracja po rumuńsku** z udziałem **Constantina Ticu Dumitrescu** — wieloletniego więźnia komunistycznej dyktatury, współautora rumuńskiej ustawy lustracyjnej oraz **Romulusa Rusana** — pisarza i działacza opozycji z okresu Ceaușescu. Spotkanie poprowadził redaktor **Bogumił Luft** — były ambasador RP w Bukareszcie. Dyskusję otworzył ambasador Rumunii w Polsce **Gabriel C. Bârtaș**. Współorganizator: Rumuński Instytut Kultury.
4. 10 marca (godz. 12.00)
Spacer po wystawie Inna Polska oraz pokaz filmu dokumentalnego *Kalendarz warszawski 17.01.1945–17.01.1946* w reżyserii Tadeusza Makarczyńskiego. Spacer poprowadził warsawianista i dziennikarz **Olgierd Budrewicz**.
5. 14 marca (godz. 18.00)
Chore serce Warszawy. Co dalej z zachodnią ścianą ul. Marszałkowskiej? Spotkanie inauguracyjne Forum Obywatelskiego Piękna Architektura dla Warszawy **FOPA**. Udział wzięli: Jerzy S. Majewski, Tadeusz Markiewicz, Eugeniusz Cezary Król, Marek Mikos z

- miejskiego Biura Architektury i Planowania Przestrzennego, burmistrz Śródmieścia Wojciech Bartelski oraz architekci Andrzej Skopiński i Mariusz Ścisło.
6. 17 kwietnia (godz. 18.00)
Wieczór związany tematycznie z wystawą *Koziennickie portrety*. Spotkanie z fotografem **Tadeuszem Rolke**, który od 1994 roku podąża śladami chasydów w Polsce i na Ukrainie, fotografując żydowskie miasteczka w cyklu *Tu byliśmy*. Autor odwiedził m. in.: Kozienice, Warkę, Przysuchę, Aleksandrów Łódzki, Dąbrowę Tarnowską, Belz, Międzybórz, Międzyrzecz, Berdyczów, Humań, Bolechów, Braclaw, Husiatyń, Żółkiew. Fotografie były prezentowane na wystawach w Warszawie, Bratysławie, Tarnowie i Berlinie. Tadeusz Rolke opowiedział o swojej pracy nad cyklem i pokazał wybrane fotografie.
  7. 24 maja (godz. 18.00)
Co dalej z placem Piłsudskiego? — kolejna debata Forum Obywatelskiego Piękna Architektura dla Warszawy **FOPA**. Podczas spotkania warszawiaczy mieli okazję zapytać przedstawicieli władz stolicy i architektów o istotne kwestie związane z przyszłym wyglądem Placu Piłsudskiego. Paneliści odpowiadali na pytania, kiedy zostanie odbudowany Pałac Saski, a do krajobrazu placu powrócą Pałac Brühla i narożne kamienice przy ul. Królewskiej. Mówili o zabytkowych piwnicach, relikwie Pałacu Morsztynów i Pałacu Saskiego oraz o przyszłej funkcji Pałacu Saskiego i rozwiązaniach komunikacyjnych na samym placu. W dyskusji udział wzięli: Jacek Wojciechowicz — wiceprezydent Warszawy, Jarosław Trybuś — historyk sztuki i krytyk architektury oraz architekci Leszek Klajnert i Adam Wagner — projektanci odbudowy Pałacu Saskiego. Spotkanie poprowadził Eugeniusz Cezary Król.
  8. 3 czerwca (godz. 17.00)
Wieczór z Ośrodkiem „**Brama Grodzka – Teatr NN**” z Lublina. Podczas spotkania przedstawiony został program Historia Mówiona, który Ośrodek prowadzi od 1998 roku. Drugą część wieczoru wypełnił spektakl *Tajbele i jej demon* według opowiadania Singera w reżyserii Tomasza Pietrasiewicza. Wystąpili: Witold Dąbrowski (aktor) i Jarosław Adamów (klarnet).
  9. 23 czerwca (godz. 12.00)
Typy i typki znad Niemna, Wilji, Prypeci, Prutu i Dniestru. Kresowy tygiel narodów, religii i kultur. Wileńska „Jeruzolima Północy” i galicyjscy chasydzi, pustoty Poleszuka i czerwony płaszcz Hucuła, lwowskie batiary i strzelcy siczowi, Niemcy na Wołyniu i Ormianie na Pokuciu — to parę przykładów barwnej mozaiki, którą stanowiły niegdyś Kresy. Opowieścią o narodowościach, wyznaniach i kulturach dawnych ziem wschodnich Rzeczypospolitej rozpoczął się nowy cykl spotkań w DSH — *Opowieści z Kresów*, prowadzony przez **Tomasza Kubę Kozłowskiego**.
  10. 26 czerwca (godz. 18.00)
Ludzie jednego miasta. Die Breslauer — Wrocławianie. Prezentacja materiałów do wystawy. Instytut im. Adama Mickiewicza w Warszawie oraz Ośrodek KARTA przygotowują wystawę multimedialną *Ludzie jednego miasta. Die Breslauer — Wrocławianie*, poświęconą losom Polaków i Niemców w XX-wiecznym Wrocławiu. Podczas spotkania w DSH autorzy zaprezentowali materiały na ekspozycję i opowiedzieli o całym przedsięwzięciu, odwołując się do fragmentów relacji świadków — przedwojennych mieszkańców Wrocławia: Polaków i Niemców. Prowadziła **Małgorzata Dzieduszycka**.
  11. 12 lipca (godz. 18)

12. 18 lipca (godz. 18)
Gorąco na Chłodnej — czy możliwy jest kompromis między starym a nowym? Kolejna debata Forum Obywatelskiego Piękna Architektura dla Warszawy FOPA poświęcona ulicy Chłodnej. Podczas debaty architekt Krystyna Gruszecka przedstawiła projekt rewitalizacji ulicy, a Tomasz Markiewicz i prof. Eugeniusz C. Król zaprezentowali relikty dawnej inżynierii miejskiej i architektury ocalałe na Chłodnej i w jej okolicy. Przedstawiciele władz miejskich odpowiadali na pytania dotyczące planów wobec tej ulicy i możliwości ich realizacji. Dyskusję poprowadził Tomasz Markiewicz.
13. 24 lipca (godz. 18)
W scenerii wystawy *Wokół palacu i dworu* gościliśmy **Jadwigę Czartoryską** i **Andrzeja Żółtowskiego** — świadków losów polskiej arystokracji — oraz historyka **Michała Zarychtę**. Opowieści o świecie, który przetrwał już tylko na archiwalnych fotografiach z kolekcji Janusza Przewłockiego, wciągnął i oczarował publiczność, wyjątkowo licznie przybyłą na spotkanie. Mogliśmy m.in. wysłuchać niezwykłych wspomnień Jadwigi Czartoryskiej, Andrzej Żółtowski przypomniał zaś sylwetkę **Janusza Przewłockiego**, a Michał Zarychta opowiadał o specyfice życia polskiej arystokracji.
14. 16 lipca (godz. 18)
Wakacje na Kresach, część II. Do wód i górskich szczytów.
Następne spotkanie z cyklu „Opowieści z Kresów” **Tomasz Kuba Kozłowski** poświęcił słynnym uzdrowiskom Galicji, letniskom nad Dniestrem i na Huculszczyźnie. Opowiadał o lwowskich pociągach wycieczkowych, kuracji w Morszynie i Żydach w Truskawcu, kąpielach w Dniestrze i plażowaniu w Zaleszczykach, jaroszach i naturystach z Kosowa, wyprawach w Gorgany i Czarnohorę.
- 15.17 października (godz. 18.00). „**Opowieści z Kresów**” – ***Polesie, kresowa „terra incognita”***. Poleszycy z „krajiny tysiąca stogów” i marynarze z „Flotylli Pińskiej”, poleskie chutory, pustole i duszehubki, szlacheckie zaścianki, jarmark nad Piną i wieloetniczny Pińsk. Piąte spotkanie z cyklu „Opowieści z Kresów” Tomasz Kuba Kozłowski poświęcił Polesiu.
- 16.21 listopada, godz. 18.00. „**Opowieści z Kresów**” — ***Merkury we Lwowie — o lwowskich targach, sklepach, rzemieślnikach.*** Wódka od Baczewskiego, czekolada od Zalewskiego, srebra od Buszka, maść od Mikolascha, konserwy od Ruckera, aparaty od Borzemskiego. Podczas szóstego spotkania z cyklu Opowieści z Kresów Tomasz Kuba Kozłowski mówił o lwowskim handlu — słynnych rzemieślnikach i przemysłowcach, modnych sklepach, jarmarku pod Św. Jurem i Targach Wschodnich
- 17.29 listopada, godz. 18.00. ***Odnówić Nową Pragę! Co z ulicą Wileńską?*** Kolejna debata FOPA poświęcona była centrum Pragi. Na pytania o losy ulicy Wileńskiej i okolic odpowiadali przedstawiciele władz miasta, dzielnicy Praga Północ, historycy, architekci i miłośnicy zabytków stolicy. Prowadził Tomasz Markiewicz.
- 18.19 grudnia, godz. 18.00. „**Opowieści z Kresów**” — ***Pisz na Berdyczów!*** Grudniowe spotkanie Tomasz Kuba Kozłowski poświęcił miastu rodzinnemu Conrada – Józefa Korzeniowskiego. Opowiadał o Berdyczowie z przełomu XIX i XX wieku, zwanym dawniej „ukraińską Częstochową”, gdzie Balzak brał ślub z Ewelina Hańską. Rozszyfrował także prawdziwy sens powiedzenia „Pisz na Berdyczów!”.

PUBLIKACJE

1. Katalog wystawy plenerowej *Warszawa, stan wojenny* przygotowanej przez Dom Spotkań z Historią i Ośrodek KARTA (ISBN 978-83-924867-2-5).
2. Katalog wystawy *Inna Polska. Fotografie PAP 1945-47*, przygotowanej przez Dom Spotkań z Historią, Ośrodek KARTA i Polską Agencję Prasową, (ISBN 978-83-924867-1-4).
3. Katalog wystawy *Warszawa wokół kamienicy Lipińskiego* przygotowanej przez Dom Spotkań z Historią dla Reinhold Polska (ISBN 978-83-924867-0-1).
4. Katalog wystawy *Wokół pałacu i dworu. Świat ocalony w kolekcji Janusza Przewłockiego* przygotowanej przez Dom Spotkań z Historią i Ośrodek KARTA (ISBN 978-83-924867-4-9)
5. W grudniu 2007 ukazał się drukiem, przygotowany przez Ośrodek KARTA, „Słownik dysydentów” (ISBN TI: 978-83-88288-89-0, TII: 978-83-88288-84-5), którego Dom Spotkań z Historią jest współwydawcą. Jest to zestawienie 353 biogramów najwybitniejszych przedstawicieli opozycji demokratycznej z krajów Europy Środkowo–Wschodniej. Publikacja powstała dzięki wspólnemu wysiłkowi niezależnych badaczy ze wszystkich europejskich krajów byłego bloku sowieckiego i dawnej Jugosławii. Słownik jest owocem ponad dziesięcioletniej współpracy kilkuset osób: historyków, dziennikarzy, tłumaczy i redaktorów.

W załączeniu:

Dokumentacja fotograficzna i wycinki prasowe, dotyczące działalności DSH w ostatnim kwartale 2007; materiały z okresu styczeń – wrzesień 2007 przekazaliśmy z poprzednim sprawozdaniem merytorycznym.